

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I

Уставни основ за доношење закона

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 73. став3. Устава Републике Србије, којим је утврђено да Република Србија подстиче и помаже развој науке, културе и уметности и у члану 97. тач. 12. и 17, којима је утврђено да Република Србија уређује и обезбеђује научно-технолошки развој, односно друге односе од интереса за Републику Србију, у складу с Уставом.

II

Разлози за доношење закона

После доношења новог Закона о научноистраживачкој делатности („Службени гласник РС”, бр. 110/05 и 50/06 - исправка), појавила се потреба да се донесе и нови Закон о Српској академији наука и уметности. Како је реч о највишој научној и уметничкој установи у Републици Србији која постоји већ 165 година и која има изузетно дугу традицију постојања и успешног деловања, новим законом би биле извршене само мање измене зарад њеног бољег унутрашњег организовања и повећања делотворности њеног рада.

Прва новина је подробније уређивање имовине којом Академија располаже или управља. Поред непокретности којима Академија већ располаже и непокретности које ће Република Србија Академији пренети у власништво или на њу пренети право управљања или располагања, посебно се помињу задужбине, фондови и поклони.

То се чини у намери да се битно повећају њени самостални извори прихода, нарочито реституцијом њених национализованих задужбина, како би се постепено смањивали издаци из буџета за рад Академије.

Друга новина је укидање могућности избора нових чланова ван радног састава, који су почев од распадања бивше СФРЈ бирани међу истакнутим научницима и уметницима у бившим југословенским федералним јединицама. Сада таква потреба више не постоји, будући да остаје могућност избора иностраних чланова.

Трећу новину представља упућујућа одредба о потреби очувања равнотеже између појединих области наука и уметности, а посебно између броја чланова из друштвених и хуманистичких, с једне, и природних и техничких наука, с друге стране, као и између појединих одељења.

Четврта новина јесте повећање академијске награде, чиме се она по своме износу приближава награди коју академици примају у Црној Гори, Македонији, Босни и Херцеговини и Хрватској; Словенију и да не помињемо.

Смањење броја чланова Председништва Академије јесте пета новина.

То је учињено ради повећања делотворности рада овог органа.

Највећу новину представљају одредбе којима се уређују статус, начин управљања, састав и финансирање института чији је оснивач Академија. Наиме, чланом 31. ставом 2. новог Закона о научноистраживачкој делатности утврђује се да ће се оснивање и рад института чији је оснивач Академија, уредити Законом о Српској академији наука и уметности. То је један од разлога због којег треба

донети нови Закон о Српској академији наука и уметности, пошто би иначе институти, чији је она оснивач, остали у правној празнини, па њихов статус и делатност уопште не би били уређени законом. Начин на који су уређени оснивање и рад ових института аналоган је начину на који је та материја уређена Законом о научноистраживачкој делатности. Једина разлика је одговарајуће учешће Академије у управљању институтима, чији је оснивач, и нешто мањи број чланова институтских управних и стручних органа, због мањег броја запослених са одговарајућим научним звањима.

III

Објашњење основних правних института и појединих решења

У глави I. Нацрта закона садржане су одредбе о историјским претечама и датуму оснивања Академије, научном и уметничком статусу и улози, правном статусу и седишту и правној основи рада. чланом 2. Академија се одређује као највиша научна и уметничка установа у Републици Србији од посебног националног значаја, док се чланом 3. на уобичајени начин утврђују самосталност, правни субјективитет (статус правног лица) и седиште Академије. Одредбама члана 4. уређују се непокретна и покретна имовина Академије, њене задужбине и фондови. чланом 5. утврђена је правна основа рада Академије. То су овај закон, закон којим се уређује научноистраживачка делатност, Статут Академије и други прописи. Уз то се утврђује да је Статут Академије највиши акт њеног аутономног самоорганизовања.

Одредбама члана 6. подробно се утврђује предмет рада Академије и то су најзначајније одредбе овог закона. У овој ствари задржано је досадашње законско решење које се деценијама није мењало. Коначно, чланом 7. уређује се јавност рада Академије.

У глави II предмет уређивања јесу чланови Академије. Најпре се чланом 8. одређују врсте чланова: редовни, дописни и инострани. Потом се чланом 9. и 10. утврђују услови за избор и сам избор нових чланова. Избор врши Скупштина Академије, с тим да редовне чланове бирају само редовни чланови, а дописне и иностране и редовни и дописни. Чланом 11. утврђује се могућност увођења *pignus clausus*-а и успостављање равнотеже између броја чланова из друштвених и хуманистичких, с једне, и природних и техничких наука, с друге стране, као и појединих одељења. Посреди је упућујућа законска одредба која пружа могућност да се ова материја подробније уреди Статутом Академије. члановима 12. и 13. утврђује се начин предлагања и избора нових чланова, док се чланом 14. пружа могућност да се Статутом ближе одреде права и дужности њених чланова. Одредбама члана 15. утврђује се академијска награда као вид друштвеног признања, начин њене исплате и њен месечни износ. Коначно, одредба члана 16. предвиђа могућност ангажовања спољних сарадника из редова истакнутих стручњака и уметника.

У глави III. налазе се одредбе о месту деловања и унутрашњој организационој структури Академије, коју чине Огранак Академије у Новом Саду, одељења, јединице, центри за научна истраживања и Служба Академије. Предвиђено је да се њихов број, начин конституисања, унутрашња организација и рад подробније уреди Статутом.

Глава IV. има за предмет управљање Академијом. чланом 23. предвиђени су Скупштина, Председништво, Извршни одбор, као колегијални, и председник Академије, као инокосни орган. члановима 24. и 25. утврђују се састав и надлежност Скупштине, док се чланом 26. уређује начин њеног одлучивања. Ова одредба уводи појам радног састава, који означава укупан број редовних и дописних чланова.

Члановима 27. и 28. уређују се састав и надлежност Председништва, а чланом 29. одређује се ко по положају чини Извршни одбор Академије. Положај и надлежност председника Академије, као инокосног органа, посебно су уређени чланом 30. Он представља и заступа Академију, сазива седнице свих органа управљања и председава им.

У глави V. уређују се статус, органи управљања, начин рада и финансирања института чији је оснивач Академија. У члану 31. поименице се наводи осам таквих института. То је било неопходно да би се на њих применио овај закона као *lex specialis*, а изузело њихово подвођење под Закон о научноистраживачкој делатности као *lex generalis*. Чланом 32. утврђује се статус, а члановима 33–39. одређују се управни и стручни органи института и њихова надлежност. Углавном су прихваћена решења из Закона о научноистраживачкој делатности, али је број чланова управних и стручних колегијалних органа мањи због мањег броја запослених у овим институтима.

Једину битну новину представља учешће представника Академије у раду ових органа.

Посебно треба истаћи члан 40. којим се утврђује најмањи број истраживача у научном звању са пуним радним временом. Такође ваља поменути члан 43. који предвиђа да ће се делатност ових института финансирати на начин како је то утврђено законом који уређује научноистраживачку делатност.

Глава VI има за предмет финансирање Академије. Поред средстава из буџета Републике Србије, за њен рад се могу користити средства фондова, задужбина и фондација, као и средства од дародаваца и друга средства.

Глава VII садржи прелазне и завршне одредбе којима се утврђује рок за усаглашавање унутрашње организације и општих аката Академије и института Академије са овим законом, статус затечених чланова ван радног састава Академије, као и дан ступања на снагу овог закона.

IV

Средства за спровођење закона

Доношењем овог закона буџетска средстава за рад Академије је потребно увећати, на име обезбеђења средстава за академијске награде у износу од око 82.000.000,00 (осамдесетдва милиона) динара годишње, што чини разлику између утврђене висине академијске награде по постојећем Закону и износа академијске награде предложене овим Нацртом закона.

V

Анализа ефеката

У свом највећем делу (чл.1-30) Нацрт Закона о Српској академији наука и уметности не разликује се битно од досадашњег Закона. Мање новине у Нацрту

садржане су у чл.1, 4, 11, 15, 27, 28, 47. и 48. То су одредбе о претечама Академије и датуму њеног оснивања (члан 1), имовини Академије (члан 4), могућности увођења *numerus clausus*-а и очувања равнотеже у саставу чланства (члан 11), академијској награди (члан 15) и саставу и начину избора Председништва Академије (чл. 27. и 28), усклађивање аката, избор органа управљања и рокови (члан 47), укидање категорије чланова ван радног састава Академије и правни режим стеченог статуса чланова ван радног састава (члан 48).

Захваљујући овим новинама очекују се два пожељна ефекта. Повећањем износа академијске награде (члан 15) до износа који одговара таквим наградама у окружењу, битно ће се побољшати материјални положај чланова Академије, нарочито оних који имају мале пензије, а оронулог су здравља. Други пожељан ефекат биће унапређење рада Председништва Академије, што ће се постићи смањењем броја његових чланова и демократским начином избора свих његових чланова, чиме ће се потврдити његова демократска легитимност.

Потпуно нови део Нацрта Закона су одредбе о Институтима Академије (чл. 31-46). Ефекат тих одредаба биће повећање утицаја Академије, њених органа и одељења на рад ових Института. Дobar ефекат ће такође бити очување Института Академије који имају мањи број истраживача у научном звању. Коначно очекује се да ће чвршћа веза са Академијом довести до веће материјалне сигурности Института Академије и унапређења њиховог рада.